

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andrej Ivaz

„Patria - teorija komunistične zarote”: medijsko okvirjanje afere

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andrej Ivaz

Mentor: izr. prof. dr. Ilija Tomanić Trivundža

„Patria - teorija komunistične zarote”: medijsko okvirjanje afere

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Zahvala

Moji družini, ki me je podpirala, spodbujala in verjela vame. Hvala Nataši in Mišotu,
ki sta mi nešteto krat pomagala v Ljubljani.

Hvala Ljilji, ki mi je pomagala in umirjala mojo nervozo.

Mentorju,izr. prof. dr. Iliji Tomaniću Trivundži, za potrpljenje in vse nasvete, brez
katerih diplomska naloga ne bi bila možna.

„Patria - teorija komunistične zarote”: medijsko okvirjanje afere

Afera Patria je bila ena izmed osrednjih tem v slovenskih medijih v preteklem desetletju. Njen pomen tiči v tem, da je prvič v slovenski zgodovini glavni osumljenec tudi predsednik vlade in vodja največje desničarske stranke v Sloveniji, Janez Janša. V nalogi me je zanimala komunikacija Janeza Janše preko njegovega osebnega računa na Twitterju v času ključnih razsodb v zvezi z afero. Analiziral sem okvire, ki jih Janša uporablja v komunikaciji o aferi in kako le-ti preidejo v politična tednika Reporter in Mladina, ki sta znana po tem, da zastopata nasprotni politični ideologiji. S pomočjo štirih Entmanovih funkcij okvirjanja sem opredelil glavne meta-okvire in potem tudi specifične okvire, ki izvirajo iz teh. Izkazalo se je, da ima Janša pravzaprav malo svojih lastnih tvitov in da gre večinoma za retvite medijev, organizacij in drugih znanih osebnosti zaradi ustvarjanja videza nevtralnosti. Po drugi strani sem ugotovil, da pride do zvestega *koalicijskega* okvirjanja med Janšo in Reporterjem, ki večinoma uporabljata meta-okvir *teorije komunistične zarote*. Mladina se temu okviru upira in okvirja novice v *boju proti korupciji*. Na koncu sem še poskusil razložiti rezultate analize skozi javnomnenjsko teorijo - kakšne so posledice takšne komunikacije za fragmentacijo javnega mnenja in doseganje konsenza; ter kakšne so implikacije Janševe, večinoma enosmerne, komunikacije za politično participacijo državljanov.

Ključne besede: okvirjanje, Patria, javno mnenje, Twitter, prednostno tematiziranje.

„Patria - the theory of communist conspiracy”: media framing of an affair

In the past decade Patria case was one of the main topics in the Slovenian media. Its significance lies in the fact that, for the first time in Slovenian history, the main suspect was the Prime Minister and the leader of the largest right-wing party in Slovenia, Janez Janša. In my thesis, I was interested in Janez Janša's communication through his personal account on Twitter at the time of the key court decisions in connection with the affair. I analyzed the frames in Janša's communication during the affair and how they were presented in political magazines „Reporter” and „Mladina”, which are known for representing opposing political ideologies. With the help of Entman's four framing functions, I defined the main meta-frames and then the specific frames that derive from them. It turned out that Janša actually had few of his own tweets; he mostly retweeted media, organizations and other public figures, with the aim to create the appearance of neutrality. Furthermore, I concluded that there was a loyal *coalition* in frame-building between Janša and „Reporter”, who mostly used the meta-frame of the *communist conspiracy theory*. „Mladina”, on the other hand, was resisting this meta-frame and used the frame of the *fight against corruption*. In the end, I tried to reflect the results of the analysis through the theory of public opinion. I analyzed the consequences of this kind of communication for the fragmentation of public opinion and the achievement of consensus, as well as what were the implications of Janša's mostly one-way communication for the political participation of the citizens.

Keywords: framing, Patria, public opinion, Twitter, agenda setting.

Kazalo

1	Uvod.....	6
1.1	Afera Patria - kronologija	7
2	Prednostno tematiziranje in okvirjanje danes - vdor družbenih omrežij	7
2.1	Prednostno tematiziranje.....	8
2.2	Okvirjanje.....	11
2.3	Twitter - vloga v javni in politični komunikaciji.....	13
3	Opis metodologije in analiza.....	15
3.1	Analiza Twitter komunikacije Janeza Janše	17
3.2	Analiza tekstov Reporterja in Mladine	22
4	Diskusija rezultatov analize in njihova umestitev v teorijo	27
4.1	Prehodi okvirjev	27
4.2	Konsenz in fragmentacija javnega mnenja	29
4.3	Enosmernost komunikacije in participacija	30
5	Zaključek.....	33
6	Literatura	34

1 Uvod

V zadnjih devetih letih se v Sloveniji odvija politična afero, ki ji še zmeraj ni videti konca. In to od trenutka, ko je finska televizija YLE predvajala raziskovalno oddajo, v kateri so govorili o morebitnih korupcijskih dejanjih pri nakupu oklepnih vozil. Različni preiskovalci in sodišča v treh evropskih državah že dolgo časa sodelujejo pri poizkusu razrešitve afere. Glavni osumljenec v aferi je nekdanji slovenski premier Janez Janša, ki naj bi mu finsko podjetje Patria obljubilo denarno nagrado, v primeru njihove zmage na razpisu za nakup.

Diplomska naloga je nastala kot nastavek raziskovalne naloge, ki sem jo napisal leta 2015 v tretjem letniku študija, pri predmetu Javno mnenje. Takrat sem komunikacijo na Twitterju Janeza Janše analiziral skozi javnomnenjsko teorijo. V diplomskem delu se bom po drugi strani osredotočil na okvirjanje sporočil in način komuniciranja Janeza Janše, stranke SDS in njihovih ostalih podpornikov od začetka do konca sojenja o aferi, preden je ustavno sodišče ukinilo ralsodbo. Iskal bom dominantne okvire, ki jih uporabljajo SDS in Janez Janša ter kako te okvire obravnava ta politični tedniki Mladina in Reporter. Mladina je levo orientirana ter pogosto kritizira Janšo. Reporter pa je bolj desno orientiran zato se v njem težko najde kakšna ostrabeseda proti Janši. Zanima me pravzaprav, kakšen odnos imata ta dva tednika do okvirov, ki jih Janša konstruira in uporablja v javnem diskurzu. Na koncu bom rezultate analize poizkusil reflektirati z vidika javnomnenjske teorije. Zanima me kakšne so posledice tovrstnega komuniciranja po dosegu konsenza in fragmentaciji javnosti ter implikacije dominantno enosmerne komunikacije glede politične participacije državljanov.

Za analizo komunikacije Janeza Janše bom uporabil podatke iz njegovega osebnega računa na družbenem omrežju Twitter pred in po ključnih dogodkih na sodišču v zvezi z afero Patria. Po drugi strani bom analiziral pisanje tednika Mladina in Reporter v tednu pred ralsodbo in v tednu po ralsodbi. Gre za: 5. junij 2013 - prvostopenjska obsodilna ralsodba okrajnega sodišča; 28. april 2014 - višje sodišče potrdi prvostopenjsko ralsodbo; 12. december 2014 - odločitev ustavnega sodišča o začasni izpustitvi Janeza Janše; 26. februar 2015 - vrhovno sodišče odpravi poročilo Komisije za preprečevanje korupcije o premoženjskem stanju Janeza Janše; 23. april 2015 - ustavno sodišče razveljavi obsodilno ralsodbo in zadevo vrača na okrajno sodišče v novo sojenje k novemu sodniku.

1.1 Afera Patria - kronologija

Leta 2004 Slovenska vojska začne s planiranjem nakupa lahkih in srednje težkih oklepnih bojnih vozil, da bi ob koncu leta 2006 Ministrstvo za obrambo zaključilo pogodbo o nakupu s Patrio in njihovim zastopnikom za Slovenijo, podjetjem Rotis (Dnevnik 2011, 4. september). Že leta 2007 je Državni zbor odredil skupino poslancev, ki bodo izvedli preiskavo o nakupu pod vodstvom poslanca Milana Cvikla, ampak do končnega poročila ni nikoli prišlo, ker je bil Cvikl odstavljen iz vrha komisije (Delo 2013, 2. junij). Eno leto pozneje finska televizija YLE predvaja oddajo Resnica o Patrii, avtorja Magnusa Berglunda, ki v njej zatrdi, da je finsko podjetje posel pridobilo s pomočjo podkupnin, ki so bile obljubljene vrhu slovenske vlade in tedanjemu predsedniku vlade Janezu Janši (Delo 2013, 2. junij). Leta 2010 na Ljubljansko okrajno sodišče vrhovno državno tožilstvo pošlje obtožni predlog zoper poslovneža Walterja Wolfa, nekdanjega direktorja HSE Jožeta Zagožna, brigadirja Toneta Krkoviča, direktorja Rotisa Ivana Črnkoviča in predsednika SDS Janeza Janšo (Dnevnik 2011, 4. september). Sojenje se je začelo šele decembra 2011 (Delo 2013, 2. junij).

2 Prednostno tematiziranje in okvirjanje danes - vdor družbenih omrežij

Javno mnenje in javnost sta dva pojma, ki sta že več stoletij problematizirana v družboslovni teoriji in filozofiji, a še zmeraj obstaja temeljno nesoglasje o tem, kako definirati ta dva pojma in ali sploh obstajata (Bourdieu). Po drugi strani ljudje večinoma zdravorazumsko razumemo omenjena pojma in si jih razlagamo skozi perspektivo javnomnenjskih raziskav, ki naj bi bile „vrhunski“ pokazatelj tega, kar si ljudje mislijo. Že bežen pogled na javni diskurz nam pove, da ljudje pogosto ne ločijo med javnim mnenjem in javnomnenjskimi raziskavami ter da slednje razumejo kot neke vrste končno resnico. Vsi akterji poskušajo javno mnenje uporabiti na način, kot jim ustreza. Medtem ko podjetja največkrat komunicirajo tako, da se o njih čimprej preneha govoriti v slabem kontekstu in pogostokrat tako, da javnost sploh pozabi na njih (veliki konglomerati kot so Ingram Micro, Altria Group, Luxottica itn. radi ostanejo „nevidni“), imajo politiki radi medijsko pozornost in na vsak način želijo dominirati s svojimi mnenji. Skratka pridobiti čim več prostora v medijih in se čim bolje znajti pri tem, da so dojeti kot tisti, ki imajo odgovore na zadeve, ki se tičejo občinstva. Na tej točki pridemo na področje, ki ga raziskuje teorija javnega mnenja. „Od vsega začetka

je ideja [javnega mnenja] povezana z načelom publicitete, ki je v sodobnosti neločljiva od najbolj razčlenjene oblike komuniciranja - množičnega komuniciranja oz. delovanja množičnih medijev. Množični mediji kot prostor za javno predstavljanje idej in interesov ter svobodno razpravljanje so postali tudi temeljni pogoj konstituiranja civilne družbe” (Splichal 1997, 336).

Tako so ob izboljšanju tehnologije in kanalov poročanja, kar je pripeljalo do nenehnega povečevanja števila informacij, ki so nam dostopne, teoretiki javnega mnenja ugotovili, da ljudje nimamo niti časa niti volje, da bi se ukvarjali z vsemi družbenimi težavami naenkrat, ampak le-te razporejamo v določeno hierarhijo, (ki nikakor ni stalna, ampak spremenljiva). Skozi raziskovanje vloge medijev so družboslovci prišli do niza novih teorij, ki razlagajo različna konceptualna nestrinjanja v teoriji javnega mnenja. Za mojo raziskavo sta najbolj pomembni dve teoriji, prednostno tematiziranje in okvirjanje. Pred analizo bom poskusil pojasniti tudi vlogo Twitterja.

2.1 Prednostno tematiziranje

Če pogledamo zgodovinski razvoj pojma javno mnenje, je teorija prednostnega tematiziranja zelo mlada, ampak je postala ključna za razumevanje tega, kar se danes dogaja v javnomnenjskih arenah. Politiki so tudi dvesto let nazaj v parlamentih na večš način uporabljali svojo pozicijo pri uveljavljanju tem, o katerih se bo razpravljalo, a je z napredkom tehnologije prednostno tematiziranje postalo bistveno bolj kompleksno. Kot bomo videli, danes prednostno tematiziranje ne zajema le navadnega ponavljanja ene zadeve, ampak predstavlja celotne kampanje, ki se jih udeležijo množice ljudi, ki sinhronizirano pošilja svoja sporočila.

Tarde na začetku 20. stoletja pravi, da pravzaprav mediji ne odražajo javnega mnenja, temveč da privilegirane skupine uporabljajo medije tako, da oblikujejo in vsiljujejo večino dnevnih tem (1901/2007, 86). Povezavo med medijsko in javno agendo je nekaj let kasneje opazil tudi Walter Lippmann, ki je govoril o vtisih, ki „bledijo ali se prekrivajo, se nekje izostrijo, drugod zgostijo” (1922/1999, 120). Pri Lippmannu je argumentacija te povezave bolj natančna kot pri Tardu. Medtem ko je Tarde predvsem pisal o „zlorabah” tiska, ki jih izvajajo elite, se je Lippmann osredotočil na mnenjske procese, ki omogočajo tovrsten vpliv. Bistvo tega je, da mediji določajo „meje legitimne javne razprave” (Splichal 1997, 336) in s tem izključujejo tiste, ki bi se želeli pogovarjati o drugih zadevah. V kontekstu javnega mnenja

imenujemo to funkcijo medijev *prednostno tematiziranje* (določanje dnevnega reda, agenda setting - o tem več v nadaljevanju) (Splichal 1997, 336), kar je kasneje postalo ena izmed paradigem komunikološke znanosti (Dearing in Rogers 1992, 8). Bistvena razlika med raziskovanjem prednostnega tematiziranja in drugih javnomnenjskih teorij je v tem, da se pri prednostnem tematiziranju raziskovalci ne osredotočajo na pozitiven oz. negativen odnos do zadev, ampak na *poudarjanje zadeve* (Dearing in Rogers 1992, 8). Na ta način privilegirane skupine lahko odredijo problem oz. temo, ki jim bolj ustreza in se v njej bolje znajdejo. Najbolj preprosto povedano:

Prednostno tematiziranje je proces nenehnega tekmovanja med zagovorniki različnih javnih zadev, da bi pridobili pozornost medijskih delavcev, javnosti in političnih elit. Prednostno tematiziranje ponuja razlago vprašanja, zakaj so v demokracijah informacije o nekaterih zadevah dostopne javnosti o drugih zadevah pa ne; kako je javno mnenje oblikovano; in zakaj se z nekaterimi zadevami ukvarjajo skozi politično delovanje, medtem ko se z drugimi ne ukvarjajo. Študij prednostnega tematiziranja je študij o družbenih spremembah in o družbeni stabilnosti (Dearing in Rogers 1992, 1–2).

Kot sem že omenil v teoretični opredelitvi javnega mnenja, je Lippmann (1922/1999) eden izmed začetnikov ideje, da so množični mediji povezani z javnim mnenjem in da so bistvenega pomena za preučevanje le-tega. Dearing in Rogers navajata še nekaj pomembnih pionirjev raziskovanja prednostnega tematiziranja: Park, ki je govoril o odbirateljski vlogi medijev; Lasswell, ki je funkcije medijev opredelil kot „nadzor“ in „soodvisnost“ - nadzor nad dogodki in izbira o čem bodo poročali ter soodvisnost različnih delov družbe in sinhronizacija pomembnosti zadev; Cohen, ki je dejal, da so mediji bolj učinkoviti pri sporočanju ljudem o čem naj mislijo, kot pa kako naj mislijo (v Dearing in Rogers 1992, 11–12). Dober primer tega je to, kako sta dandanes glavni zadevi postali terorizem in varnost. Ljudem je to pomembno vprašanje, vendar se nikakor ne strinjajo v tem, kako bi jih bilo treba rešiti. Kot bomo kasneje videli, sta tudi tekom afere Patria pravosodje in njegova zakonska ureditev postali pomembni zadevi, stališča o tem pa so popolnoma različna glede na politično opredelitev.

Osnovo teorije prednostnega tematiziranja, kot jo poznamo danes ter tudi njeno ime, sta postavila McCombs in Shaw, ko sta končala študijo Chapel Hill, v kateri sta ugotovila, da obstaja skoraj popolno ujemanje med tem, o čem so mediji poročali in tem, kaj so anketirani prebivalci Chapel Hilla navajali kot najpomembnejše teme

(McCombs 2004, Dearing in Rogers 1992). Na podlagi tega sta McCombs in Shaw razvila koncepta medijske agende in javne agende, torej tega, kaj je najbolj prisotno v medijih in tega, kaj je v javnosti prepoznano kot najpomembnejša javna zadeva (McCombs 2004). Javni in medijski agendi sta Dearing in Rogers (1992) dodala še politično agendo, ki predstavlja odgovor politikov na predhodni dve agendi oz. ukrepe, ki jih politiki izvedejo, da bi jih javnost prepoznala za angažirane in aktualne.

Na tej točki je pomembno razložiti nekaj ključnih konceptov za razumevanje prednostnega tematiziranja. *Javna zadeva* (ali *issue*) predstavlja družbeni problem, pogosto konflikten (primer pravosodja v aferi Patria), ki je del javne debate in pridobi medijsko pozornost (Dearing in Rogers 1992, 3). Pri javni zadevi lahko obstaja konflikt o tem, koliko je zadeva pomembna oz. ali sploh je in o tem, kako zadevo urediti, če je prepoznana kot pomembna. Desnica lahko priliv beguncev prepozna kot pomembno zadevo, ki jo je treba regulirati, medtem ko lahko levica pomen vidi v spoštovanju človeških pravic beguncev. Torej gre za nestrinjanje o tem, kaj bi moralo biti osrednje vprašanje. Po drugi strani se lahko vsi strinjajo, da je terorizem pomembna zadeva, vendar se ne bodo strinjali z načini, kako se z njim spoprijeti.

Eden izmed ključnih konceptov v teoriji prednostnega tematiziranja je tudi *vseprisotnost* (*salience*), ki predstavlja stopnjo, v kolikšni meri je javna zadeva prepoznana kot pomembna (Dearing in Rogers 1992, 8). Za prednostno tematiziranje je to veliko bolj pomembno od konkretnih stališč, ki jih imajo ljudje o javnih zadevah (Dearing in Rogers 1992, 8). Kot pravi McCombs (2004, 2) javnost uporablja vseprisotnost tem v medijih kot znak, kaj je bolj pomembno in na podlagi tega organizira svojo agendo. Na vseprisotnost vplivajo *indikatorji resničnega sveta*, ki predstavljajo indekse, s katerimi je možno opredeliti enega ali več aspektov pomembnosti javne zadeve (Dearing in Rogers 1992, 18). Primer tega bi bil podatek o številu beguncev, ki so prišli v posamezno državo; stopnja kriminalitete pri beguncih itn. Na podlagi tega javnost reflektira o tem, ali je prihod beguncev pomembna javna zadeva in ali država ureja njihov prihod na pravi način. Seveda, kot vse, tudi indikatorji resničnega sveta niso nikoli popoln prikaz značaja neke zadeve in so posebej danes, z močno fragmentiranim javnim mnenjem, vedno odprti za ignoriranje ali selektiven prikaz podatkov.

Po drugi strani je prednostno tematiziranje, zaradi evolucije medijskih sistemov, doživelo še nekaj sprememb. Včasih je v ZDA veljalo, da je New York Times najbolj spoštovan medij. Uredniki ostalih medijev so ponavadi gledali na to, s čim se New York

Times največ ukvarja, da bi na podlagi tega sestavili svojo agendo (Dearing in Rogers 1992, 32). Danes globalni trend po eni strani narekuje veliko bolj polarizirane medije, a po drugi strani močno proliferacijo števila medijev, tako da tovrstno prednostno tematiziranje, ko en akter narekuje pravila igre, postane manj verjetno in manj pogosto. Razvoj medijske in politične konkurence igra pomembno vlogo pri prednostnem tematiziranju, tako da je morda potrebno premisliti o konceptu prednostnega tematiziranja znotraj posameznih fragmentov javnosti. K temu je dodatno prispeval še vzpon družbenih omrežij kot sta Twitter in Facebook, ki postajata vse bolj pomembna pri informiranju javnosti. Obe družbeni omrežji sta postali kanal, preko katerega ljudje pristopajo k novicam. V nadaljevanju bom poskusil pojasniti vlogo Twitterja, ki je pomemben za mojo raziskavo.

2.2 Okvirjanje

Prednostno tematiziranje in okvirjanje sta sorodni teoriji, vendar okvirjanje izvira iz različnega kupa družboslovnih in humanističnih ved. Kot pravita Scheufele in Tewksbury (2007, 2) je okvirjanje ozko povezano z desetletji raziskovanja na področju sociologije (Goffman 1974), ekonomije (Kahneman in Tversky 1979), psihologije (1984), kognitivne lingvistike (Lakoff 2004) in komunikologije (Entman 1991, Iyengar 1991). Kahneman in Tversky (2000) sta ugotovila, da ljudje raje izbirajo odločitve, ki se jim zdijo manj tvegane, čeprav gre za eno in isto dejanje opisano skozi drugačno perspektivo. Ljudje namreč lažje sprejemajo odločitev, ki je uokvirjena v potencialen dobiček kot v potencialno izgubo, čeprav je statistična verjetnost dobička oz. izgube v obeh slučajih identična (Kahneman in Tversky 2000). Goffman (1974) pa je ugotovil, da ljudje nenehno uporabljajo t. i. interpretativne sheme in „primarne okvire“, da bi lahko razumeli nove informacije. Posamezniki namreč ne morejo razumeti sveta okoli sebe in se konstantno mučijo, da bi razumeli svoje življenjske izkušnje - zato uporabljajo okvire (Goffman 1974).

Če se ukvarjamo s teorijo, ki ima tako široko podlago, moramo biti pripravljeni na različne definicije pojma. Med različnimi težavami pri poskusu definiranja pojma okvirjanja je dejstvo, da so termini okvir, okvirjanje ipd. prisotni tudi v vsakdanjem jeziku ter imajo podobno konotacijo (Entman 1993, 52). Okvirjanje so na začetkih teoretičnega razvoja zelo široko definirali. Gre pravzaprav bolj za splošne opise, kot pa striktno definicije. Okvirjanje je pogosto definirano površno, njegovo razumevanje pa prepuščeno bralcem (Entman 1993, 52). Iyengar (1991, 11) na primer pravi da se „na

generalni ravni, koncept okvirjanja nanaša na subtilne spremembe v navedbah ali predstavljanju sodb in problemov izbir ...” Entman (2004, 5) več kot desetletje kasneje ponudi svojo bolj podrobno definicijo okvirjanja na podlagi sinteze literature: „Odbiranje in poudarjanje nekaterih vidikov dogodkov ali zadev in ustvarjanje povezav med njimi tako, da se promovira določena interpretacija, evalvacija in/ali rešitev.”

Še ena izmed težav z definiranjem okvirjanja je razhajanje teoretikov okoli tega, ali je okvirjanje del prednostnega tematiziranja ali pa ločena teorija. McCombs (2004) je okvirjanje koncipiral kot drugo stopnjo prednostnega tematiziranja. Skratka pri McCombsu ni problem opredelitev okvirjanja, ampak to, kako točno deluje. McCombs (2004, 91–92) uvede koncept *prepričljivega argumenta*, ki predstavlja najbolj zapomljiv atribut objekta, o katerem se govori v javnosti. Javnost si zapomni attribute objekta in vsakič, ko se govori o določenemu objektu, imamo opravka s hierarhijo atributov (McCombs 2004, 92–93). Tako lahko javna zadeva postane glavna, če mediji uporabljajo prepričljiv argument pri poročanju (McCombs 2004, 93). Zato McCombs (2004) postavi distinkcijo med vseprisotnostjo objekta (o katerem se govori) in vseprisotnostjo atributa, (ki se nanaša na objekt). Ta povezava med objektom in njegovim atributom preusmerja pozornost ter ga postavlja na agendo.

Vendar se ne strinjajo vsi z argumentom, da je okvirjanje le del prednostnega tematiziranja. Maher (2001) v svoji analizi povzame različne argumente znanstvenikov, zakaj moramo okvirjanje preučevati kot ločeno, vendar sorodno teorijo prednostnemu tematiziranju. Gre za to, da se z okvirjanjem lahko preučuje veliko več, kot vpliv na prednostno tematiziranje in okviri so veliko več kot atributi določenega objekta. Iyengar na primer v svoji knjigi *Is Anyone Responsible?* (1991) raziskuje, kako okvirjanje novic kot epizodne ali tematske vpliva na to, komu bodo ljudje pripisovali odgovornost za posledice. Torej gre za drugačen efekt, kot je prednostno tematiziranje. Iyengarja ne zanima hierarhija javnih zadev, ampak kaj ljudje mislijo o zadevah glede na razlike v poročanju. Gre pravzaprav za različne poudarke pri eni in isti definiciji okvirjanja. Kot nas spomni Maher (2001, 87) „Entman (1993) ponudi štiri funkcije okvirjanja: opredelitev problema, ugotavljanje vzroka, ustvarjanje moralnih sodb in ponujanje rešitev.” McCombsov argument, da je okvirjanje druga stopnja prednostnega tematiziranja, se osredotoči samo na opredelitev problema in kako le-ta vpliva na prednostno tematiziranje zadeve.

Prednostno tematiziranje vzpostavlja povezavo med tem, kar mediji predstavljajo kot pomembno in tem, kar občinstvo razume kot pomembno (McCombs 2004 v Scheufele

in Tewksbury 2007, 11), medtem ko okvirjanje temelji na predpostavki, da način, kako je neka zadeva predstavljena v medijih, igra pomembno vlogo pri tem, kako bo občinstvo razumelo sporočilo (Scheufele in Tewksbury 2007, 11). Ne gre za zanikanje McCombsove ugotovitve, da obstaja povezava med prednostnim tematiziranjem in okvirjanjem, ampak to, da okvirjanje predstavlja veliko več kot del prednostnega tematiziranja.

Če javno mnenje razumemo kot komunikacijski proces, v katerem je pred vsem cilj doseči konsenz o spornih zadevah z namenom, da bi vplivali na delovanje institucij oblasti (Splichal 1997, 4), lahko rečemo, da prednostno tematiziranje pri političnih tvitih predstavlja preusmerjanje pozornost z ene zadeve na drugo oziroma preoblikovanje zadeve s pomočjo okvirjanja. Uporabo okvirjanja in poskuse prednostnega tematiziranja lahko opazimo pri komuniciranju Slovenske demokratske stranke in njihovega voditelja o aferi Patria. V SDS-u so prepoznali pravosodje kot zadevo, ki jim lahko prinese pozornost in po drugi strani njihovega voditelja, ki je bil pravnomočno obsojen kaznivega dejanja, prikaže kot kredibilnega, saj je pravosodni sistem tisti, ki naj bi bil problematičen. Zato so vprašanje pravosodja postavili v ospredje svoje retorike; njihovi člani so namreč o tem vsak dan pisali in govorili. Ukvarjanje s pravosodjem jim ne prinese direktnih političnih točk, ampak postavlja pod vprašaj celoten sistem, ki naj bi uveljavljal spoštovanje zakonov in določal sankcije za kršitve. Proces preoblikovanja zadeve v primeru SDS-a ne poteka tako, da bi se osredotočili na eno konkretno zadevo (afero), ampak tako, da javnost opozarjajo na množico različnih zadev, ki se tičejo različnih sfer pravosodja (tožilstvo, določeni sodniki, kršitve človekovih pravic). Na ta način je v javnosti težko pretehtati do konca vsako zadevo, medtem ko je nova že postavljena na dnevni red. S tem se preprosto ustvarja slika o celotnemu pravosodnemu sistemu, ki naj bi bil popolnoma nekredibilen in družbeni problem,

2.3 Twitter - vloga v javni in politični komunikaciji

Posebno vprašanje danes predstavlja vloga digitalnih medijev, saj se na ta način informacije lahko zelo hitro razširjajo: po eni strani lahko krepijo javnomnenjske procese in državljanske pobude, po drugi pa so lahko tudi „manipulativno 'izdelovanje' javnega mnenja pod nadzorom elit moči“ (Splichal 1997, 344). V času proliferacije digitalnih komunikacijskih kanalov se hierarhija in prevlada enega nad drugim hitro spreminja. Toda ob vstopu etabliranih osebnosti v eno od družbenih omrežij, za

uporabo nagovora širše javnosti, posledično pride do „prenosa prestiža“ in tako tudi tisto družbeno omrežje dobi hegemonistično pozicijo. Zaradi načina, kako je koncipirano, je družbeno omrežje Twitter postalo zelo pomembno orodje v javnem komuniciranju. Uporaba Twitterja za politično komuniciranje izhaja iz njegove posvojitve s strani političnih akterjev in organizacij, javnih intelektualcev, mnenjskih voditeljev in novinarjev ter zaradi vpliva globalnih profesionalnih trendov (Tomanić Trivundža 2014). Politiki so hitro ugotovili, da imajo lahko prek Twitterja neposreden dostop do državljanov in tako obidejo *vratarje* (gatekeepers), ki bi jim lahko omejili dostop do medijev ali jih predstavljali v kontekstu, za kateri politiki menijo, da jim ne ustreza ali jim je nenaklonjen. Skratka Twitter je postal pomemben medij za raziskovanje političnega komuniciranja. Danes predstavlja pravi fenomen s povprečno 328 milijonov uporabnikov na mesec (The Statistics Portal 2017).

Raziskovanje interakcije Twitterja in množičnih medijev postaja vse bolj razvito. Teorija prednostnega tematiziranja je lahko še bolj pomembna pri Twitterju, kot je bila pri klasičnih medijih, saj na Twitterju, razen nenehnega spominjanja ljudi na kak družbeni problem, lahko pride do kumulativnega učinka s tem, da ljudje med seboj razpravljajo, ustvarjajo vsebino in še bolj pomaknejo zadevo na t. i. medijski agendi. Hkrati so se tudi novinarji prisiljeni sklicevati na tvite politikov, kot vir informacij. Tako je Parmelee (2014) ugotovil v svoji raziskavi, ki jo je izvedel tekom primarnih volitev v ZDA leta 2012, da obstaja povezava med medijsko agendo in tem, kar politiki pišejo na Twitterju. Gre za vplive na izbire virov novic; kontekstualnih informacij, ki jih bodo novinarji uporabili; dogodkov, o katerih bodo novinarji obveščali (Parmelee 2014). Podobno simbiotsko povezavo med politiki in novinarji so ugotovili Conway in drugi (2015) v raziskavi tekom istih volitev v ZDA leta 2012. Pisanje politikov na Twitterju je vplivalo na članke objavljene v vodilnih ameriških časopisih, vendar je tudi način obveščanja v medijih vplival na tvite kandidatov o posameznih javnih politikah (Conway in drugi 2015). Raziskava o Twitter komunikaciji med politiki in novinarji v Sloveniji je pokazala, da so tamkajšnji odnosi pravzaprav ogledalo neposrednih in neformalnih odnosov med posameznimi politiki

in novinarji (Vobič in drugi 2016). Odnose gradijo na različne načine: od občasnih izletov, zabav, pozivov na pijačo z ene strani, do „neprimernih pozivov in (...) ljubezenskih razmerij“ (Vobič in drugi 2016, 18). Mance (2014) ugotovi, da na slovenskem Twitterju obstajata dva izrazita vzorca pripisovanja pomembnosti skozi retvitanje. Prvi ima tendenco „odmevne komore“, ko pripadniki posamezne stranke

tvorijo zaveznitvo z novinarji določenih medijev in izključujejo drugače misleče akterje; drugi vzorec je bolj tradicionalen, ker je pri njem izrazito ohranjanje ločnice med novinarji in politiki (Mance 2014). Vendar pomembno je še, da v primeru retvitanja akterji večinoma prevzamejo posredniško vlogo, ker redko kdaj spreminjajo izvirni kontekst sporočila (Mance 2014).

Po drugi strani novinarji ne uporabljajo Twitter samo v interakciji s politiko in politiki, ampak tudi kot neke vrste „vox populi“, dodatni dokaz informacij, o katerih govorijo oz. kot dokaz gibanja „javnega mnenja“ (Anstead 2012, Beckers in Harder 2015), kar počasi vzpostavlja Twitter kot legitimen vir informacij. Čeprav so tvite enačili s tiskovnimi konferencami, je razlika vidna - tviti so veliko cenejši način zbiranja podatkov in izjav ter niso namenjeni le novinarjem kot konference, ampak so odprti za vse uporabnike družbenega omrežja (Parmelee 2014, 446). Vendar še zmeraj ohranjajo logiko tradicionalnih medijev, ker je komunikacija omejena na enosmerno (Zamora Medina in drugi 2017). Politiki prek družbenih omrežij poskušajo promovirati svoje poglede na svet in okvirjati dogodke, ki so za njih pomembni. Parmelee in Bichard (2012) sta ugotovila dve najbolj pomembni kategoriji okvirov, ki so jih uporabljali politiki v ZDA tekom predvolilne kampanje leta 2010 - medijska validacija in informacijski viri. Tekom španskih okrajnih volitev leta 2015 so raziskovalci, poleg dveh že omenjenih kategorij, identificirali še dve kategoriji okvirov, ki so jih kandidati uporabljali - osebnost in samopromocija (Zamora Medina in drugi 2017). Tviti, ki so del kategorije okvirov, ki jo imenujemo informacijski viri, pokažejo zakaj so tviti lahko zelo vplivni (Parmelee in Bichard 2012, 217). Pomembni so, ker lahko vsebujejo praktične informacije za volilce (od tega kje voliti, do tega kako lahko podporniki pomagajo svojim kandidatom) in tudi novice o dejavnostih kandidatov tekom kampanje (Parmelee in Bichard 2012, 217). Medijska validacija predstavlja okvire, ki vsebujejo povezave do medijskih objav, ki se nanašajo na kampanjo - lahko so pozitivni članki o kandidatu, ki jih sam posreduje, ali negativni o drugih kandidatih (Parmelee in Bichard 2012, 217).

3 Opis metodologije in analiza

Po pregledu literature sem ugotovil, da se veliko raziskav ukvarja s Twitter komunikacijo politikov tekom predvolilne kampanje, ampak nisem pa zasledil niti ene, ki ima kot predmet raziskave komunikacijo tekom (korupcijske) afere, posebej ne

tekom sojenja za afero. Zato bom poskušal opredeliti glavne kategorije okvirov, ki jih Janez Janša uporablja tekom sojenja za afero Patria. V nadaljevanju pa na kakšen način se uporabljajo Janšini okviri v člankih tednika Reporter in Mladina glede obveščanja javnosti o aferi. V ta namen sem oblikoval dve raziskovalni vprašanji:

RV 1: Katere so glavne kategorije okvirov, ki jih Janez Janša uporablja v komunikaciji na svojem Twitter računu, ko govori o aferi Patria in katere kategorije okvirov so prevzete v člankih tednika Reporter in Mladina?

RV 2: Kakšne so posledice Janševe komunikacije po doseganje konsenza in fragmentacija javnosti ter kakšne so implikacije dominantno enosmerne komunikacije glede politične participacije državljanov?

Janez Janša je aktiven na Twitterju od februarja 2011 in do sedaj je pridobil nekaj več kot 33 tisoč sledilcev. Za razliko od večine vodilnih slovenskih politikov (Miro Cerar, Borut Pahor itn.), ki jim PR službe vodijo Twitter račune in se niti ne trudijo, da bi to skrili, Janez Janša, vsaj na videz, sam piše objave na svojem računu. Večina tvitov, ki so objavljeni na računu Janeza Janše, so pravzaprav retviti tujih tvitov, ostali so pa predvsem Janševi komentarji na nekatere članke na internetu s povezavami. Pri analizi komunikacije Janeza Janše na Twitterju o zadevi Patria je pomembno pogledati njegova sporočila pred vsako razsodbo in po njej. Kot časovni okvir sem odredil en teden pred in en teden po razsodbi, ker se največ pozornosti s strani javnosti aferi namenja ravno takrat. Najpomembnejši datumi za našo analizo so vezani za razsodbe sodišč glede Janševih procesov: 5. junij 2013 - prvostopenjska obsodilna razsodba okrajnega sodišča; 28. april 2014 - višje sodišče potrdi prvostopenjsko razsodbo; 12. december 2014 - odločitev ustavnega sodišča o začasni izpustitvi Janeza Janše; 26. februar 2015 - vrhovno sodišče odpravi poročilo Komisije za preprečevanje korupcije o premoženjskem stanju Janeza Janše; 23. april 2015 - ustavno sodišče razveljavi obsodilno razsodbo in zadevo vrača na okrajno sodišče v novo sojenje k novemu sodniku. Preko spletne strani Topsy Labs sem pridobil omenjene časovne okvire in izpostavil najbolj paradigmatične primere tvitov, ki se nanašajo na afero¹. Gre pravzaprav za kvalitativno analizo besedil, skozi katero bom ugotovil kategorije okvirov, ki se pojavljajo v Janševih tvitih.

¹ Spletna stran Topsy Labs ne obstaja več. Apple jo je kupil decembra 2013 in zaprl dve leti kasneje. Vzorec je nastal junija 2015 v sklopu moje raziskovalne naloge pri predmetu Javno mnenje v tretjem letniku študija.

Drugi del empirične analize bo temeljil na člankih tednikov Reporter in Mladina, ki so objavljeni v tednu pred in v nekaj tednih po ključnih razsodbah. Reporterja in Mladino sem izbral predvsem zaradi velikih razlik v uredniških politikah. Reporter je tednik, ki je blizu Janezu Janši in SDS-u, tako da Janša pogosto retvita Reporterjeve objave ali deli povezave do njihovih člankov v svojih tvitih. Po drugi strani pa je Mladina tednik levo-kritične orientacije, ki jo Janša pogosto označi, kot „instrument političnega boja” proti njemu. V analizi gre predvsem za analitične tekste, ki se precej obširno ukvarjajo s sodnim postopkom, največkrat na štirih ali šestih straneh.

3.1 Analiza Twitter komunikacije Janeza Janše

Pred prvostopenjsko razsodbo se Janša na svojem Twitter računu v glavnem ukvarja s svojimi političnimi nasprotniki in ne toliko (vsaj ne direktno) s pravosodjem. Objave so generalno usmerjene proti slovenski politični levici in Milanu Kučanu, ki naj bi jo obvladoval z vsemi politikami na levici. Gre za obtožbo, da naj bi preostanki socialističnega režima in nekdanje Komunistične partije Jugoslavije oz. Zveze komunistov še zmeraj kontrolirali večji del države in državnega aparata. Dominanten okvir v naslednjih tvitih lahko imenujem *teorija komunistične zarote*. Če sledimo Entmanovi opredelitvi štirih funkcij okvirov² (1993, 52), lahko ugotovimo, da Janša znotraj tega okvira opredeli pravosodje in sojenje v aferi kot *problem*, „ostanke nekdanjega režima” označi kot *vzrok*, vzročne akterje pa izpostavi kot *nemoralne* in pogosto predlaga njihovo lustracijo kot *rešitev*. Ker okviri niso stabilne kategorije, jih je treba preučevati in opredeliti s teh štirih aspektov, da bi nam lahko bili bolj jasni. Pri okvirjanju je veliko implicitnega in konotativnega. V nadaljevanju bom izpostavil tvite z Janševega Twitter računa - @JJansaSDS (2017).

„Če lahko organiziraš Veliki pok iz Finske, ti res ni treba pisati komentarjev.

m.finance.si/8341599” (5. junij 2013);

„RT @strankaSDS: Slovenska levica kulturo svojo na ogled postavi

facebook.com/events/6622445...” (2. junij 2013);

„RT @strankaSDS: Kaj je nastalo iz naše države? Osamosvojitelje pod absurdnimi obtožbami v zapor, zavračevalcem državljanstva pa 35 mio€ odš ...” (27. maj 2013).

² Skozi okvire se (1) opredelijo problemi, (2) ugotovijo vzroki, (3) ustvarjajo moralne sodbe in (4) predlagajo rešitve (Entman 1993, 52).

S temi komentarji Janša obtožuje Kučana vmešavanja v politiko in organiziranja celotne afere. Znotraj okvira *teorije komunistične zarote*, ki predstavlja neke vrste meta-okvir, lahko identificiram tudi nekatere specifične okvire, ki iz njega izhajajo, kot je npr. *levi fašizem* („Slovenska levica kulturo svojo na ogled postavi“). Kaže se skozi *moralno sodbo* o drugačni ideologiji, kot jo ima Janša. Po razsodbi se Janševi komentarji bolj obrnejo proti pravosodnemu sistemu, ampak še zmeraj dominira okvir *teorije komunistične zarote*. Na tej točki lahko opredelim še en specifični okvir . Janša implicira vmešavanje varnostnih služb, ki naj bi jih prejšnji režim obvladoval. Ta specifični okvir lahko poimenujem *UDBA*:

„Vse je znano. Udbanet, A. Ferlinc, rojstni datum se ujema, sodelavec KOS JLA. web.vecer.com/portali/vecer/...” (9. junij 2013);

„RT @strankaSDS: Uroš Lubej, rdeči vstajnik: "Obsodba Janše sledi duhu naših vstaj..." Toliko o neodvisnosti sodstva. delo.si/novice/politik...” (6. junij 2013).

Pred razsodbo višjega sodišča o pritožbi Janeza Janše na prvostopenjski postopek, je njegovo komuniciranje na Twitterju ponovno usmerjeno predvsem proti takratni slovenski vladi in Milanu Kučanu, ki naj bi jo kontroliral (okvir *teorije komunistične zarote* in tudi specifični okvir *levi fašizem*, ko omenja ustrahovanje ljudi):

„RT @MuriMursic: PATRIA - sodno pisanje v ponedeljek, seveda po kongresu PS. Najverjetneje obstaja verzija Bratušek in Janković! <http://t.co...>” (24. april 2014);

„SLOleftist gov intimidates the opposition, intellectuals and journalists with variety of fabricated court proceedings sds-online.org/index.php?slov...” (24. april 2014);

„Bratuškova je vzela 3 dni za razmislek. Zanj bodo mislili M.Kučan, G.Golobič in Z.Roter, najbrž spet v vili Nika Toša v Kamniku.” (26. april 2014).

Po razsodbi Janša ponovno obrne pozornost na sam pravosodni sistem in domnevno vpletenost neformalnih struktur moči v njegov proces. Janša obtožuje vrhovnega državnega tožilca Andreja Ferlinca in predsednika vrhovnega sodišča Branka Maslešo sodelovanja v zaroti proti njemu. Zato tudi okvirja svoje tvite v *teorijo komunistične zarote*. Specifični okvir, ki ga lahko opazimo v naslednjih tvitih, bom imenoval *človekove pravice*. Ta specifični okvir je soroden *tehnično-pravnemu*³ okviru,

³ Gre za razlago o tehničnih zadevah, zakaj naj bi Janša bil oproščen.

o katerem bom več govoril v delu o pisanju tednikov, vendar ostaja znotraj okvira teorije komunistične zarote, kjer je „prejšnji režim“ ta, ki izvaja kršenje:

<p>„RT @strankaSDS: .@JJansaSDS: "Na vrhu sodstva in tožilstva so osebe, ki so drastično kršile človekove pravice v bivšem režimu. Kdo zaupa ta ..." (29. april 2014);</p>
<p>„RT @strankaSDS: .@JJansaSDS: Slovenci sodstva ne spoštujemo in mu ne zaupamo. Sam nisem nobena izjema, pripadam ¾ večini ljudstva, v imenu ..." (29. april 2014);</p>
<p>„RT @RomanLeljak: Tožilec Ferlinc je bil sodelavec KOS. Ni čudno, da navaja, da se besede Zagožna morajo razumeti kot besede JJ. Razmišlja ..." (29. april 2014);</p>
<p>„Že v Centralni evidenci UDBE je navedeno, da je bil Andrej Ferlinc sodelavec KOS. pic.twitter.com/UBGW0XXOjn" (29. april 2014).</p>

V pričakovanju rzsodbe ustavnega sodišča glede Janševe pritožbe postane retorika njegovih tvtov manj direktna pri kritiki sodstva in bolj posredno poziva k zaskrbljenosti glede pravosodja, političnih strank, Milana Kučana itn. Ponovno vidimo meta-okvir teorije komunistične zarote in specifičen okvir človekovih pravic:

<p>„RT @odbor2014: Od dnevu člov. pravic PRS @BorutPahor NE vabi @odbor2014 vabi pa najbogatajši, upokojenca, strok. za člov. prav. MKučana http://..." (9. december 2014);</p>
<p>„Britanska vlada pozorno spremlja postopke zoper Janšo Reporter.si http://www.reporter.si/slovenija/britanska-vlada-pozorno-spremlja-postopke-zoper-jan%C5%A1o/29410 ..." (10. december 2014);</p>
<p>„Aleš Primc: @JJansaSDS je žrtev zlorab #Slovenia pravosodja. A ni edini. Takih je na stotine, tisoče... pic.twitter.com/UxY8HBy9HM" (10. december 2014);</p>
<p>„NSi vse bolj v naročju Jankovića in Kučana Reporter.si http://reporter.si/slovenija/nsi-vse-bolj-v-naro%C4%8Dju-jankovi%C4%87-ku%C4%8Dana/29371 ..." (11. december 2014).</p>

Takoj po odločitvi ustavnega sodišča Janša posreduje sporočila o čestitkah in veselju, ki jih je dobil od različnih „kredibilnih“ politikov širom Evrope. Kasneje pa se vrne k diskurzu usmerjenem proti Masleši in drugim, ki jih vidi kot vpletene v zaroto usmerjeno proti njemu - torej okvir teorije komunistične zarote. Specifičen okvir, ki se

pojavi v naslednjih tvitih lahko imenujem *skrb civiliziranega zahoda*, ki naj bi imel demokratične standarde za razliko od Slovenije, v kateri „nekdanji režim” še zmeraj vlada:

<p>„<i>RT @JosephDaul: Happy to learn @JJansaSDS is out of jail.</i> <i>http://news.epp.eu/zvW9Ly @EPP_SI@strankaSDS@EPP</i>” (12. december 2014);</p>
<p>„<i>EPP President welcomes today’s decision of the Slovenian Constitutional Court</i> <i>http://www.epp.eu/slovenia-epp-president-welcomes-today%E2%80%99s-decision-slovenian-constitutional-court-immediately-release ...</i>” (12. december 2014);</p>
<p>„<i>Odzivi iz tujine: Janša obsojen na podlagi izmišljenih obtožb Slovenskenovice.si</i> <i>http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/odzivi-iz-tujine-jansa-obsojen-na-podlagi-izmišljenih-obtozb ...</i>” (14. december 2014);</p>
<p>„<i>Vinko Vasle: Kako se je Masleša sprehajal po Janševem notranjem svetu Revija Reporter</i> <i>http://www.reporter.si/komentar/vinko-vasle-kako-se-je-masle%C5%A1a-sprehajal-po-jan%C5%A1evem-notranjem-svetu/48354 ...</i>” (14. december 2014).</p>

Medtem ko je vrhovno sodišče odločalo glede Janševe pritožbe na poročilo Komisije za preprečevanje korupcije, na njegovemu računu na Twitterju ni bilo posebnih tvitov, ki bi se nanašali na pravosodni sistem. Ko pa je sodišče odpravilo sporno poročilo, Janša začne uporabljati okvir *teorije komunistične zarote* in piše o Goranu Klemenčiču, ki je bil predsednik komisije v času, ko je poročilo bilo zastavljeno in o ostalih domnevnih koruptivnih dejanjih v slovenskem pravosodju. Rzsodbo uporablja tudi kot dokaz o domnevah kratenja *človekovih pravic* in to uporablja kot specifičen okvir:

<p>„<i>@JJansaSDS danes gost v Odmevih. Pogovor bo tekkel o razveljavitvi zloglasnega poročila KPK. http://bit.ly/1DWcz3H</i>” (26. februar 2015);</p>
<p>„<i>Kdo je mag. Goran Klemenčič?: http://youtu.be/8Q2N0W4ErLw</i>” (26. februar 2015);</p>
<p>„<i>RT @strankaSDS: .@Zborzarepubliko: Zloraba KPK za padec vlade @JJansaSDS je nedopustna in zahteva reagiranje državnega vrha! http://t.co/gk...</i>” (27. februar 2015);</p>

„RT @PortalPolitikis: Česar bo sedaj 2 tedna glavna novica, Klemenčičevo neustavno in hujskaško poročilo pa bo kmalu pozabljeno #F571 #24kur ...” (2. marec 2015);

„RT @MarkoSket: Zdaj bi komiji STA že lahko natisnili ŠIML: sodnica Tapata, ki pogosto sodi Janši, imenovana za direktorico Tupatu <http://t...>” (2. marec 2015).

Pred odločitvijo ustavnega sodišča, da razveljavi rzsodbo in zadevo vrne na ponovno sojenje na okrajnem sodišču, Janša na Twitterju v glavnem okvirja svoja sporočila v teorije komunistične zarote in posreduje mnenja o tem, kako je v pravosodnem sistemu ostalo ogromno sodnikov iz dobe socialistične Jugoslavije, izraža skrb za spoštovanje človekovih pravic drugod po svetu in ponovno piše o zarotah pripadnikov „prejšnjega režima” proti njemu (specifičen okvir UDBA):

„RT @MareAndi: Andrej Pitako: Pri nas bi bila težava že ,če bi 1/5 sodnikov prešla iz prejšnjega režima v zdajšnjega, a so prešli vsi <http://...>” (19. april 2015);

„Political prisoner Artsyom Prakapenka denied pardon belsat.eu/en/articles/po...
#Belarus pic.twitter.com/IfRHPFk0X” (19. april 2015);

„Kdor je v prejšnji državi sodil v imenu ljudstva, danes sodi kot največji demokrat siol.net/novice/sloveni...” (19. april 2015);

„RT @strankaSDS: .@drVinkoGorenak Slovenija je do sedaj edina država na svetu, kjer na vrhu tožilstva sedi oseba, ki je ravnala koruptivno. ...” (20. april 2015);

„Tomaž Štih razlaga, zakaj časopisi čez noč tako koordinirano pišejo o Janši - pozareport.si pozareport.si/?Id=zvezde_izj...” (21. april 2015).

Po odločitvi ustavnega sodišča se Janševa retorika ponovno intenzivira skozi okvir teorije komunistične zarote. Janša eksplicitno napada različne sodnike in druge zaposlene v pravosodnem sistemu. Ponovno imamo specifičen okvir UDBE;

„. @TankoJoze Milan Kucan je povedal leta 94, da je potrebna najprej diskreditacija, nato likvidacija, etudi fizicna.” (24. april 2015);

„Višji sodnik Milan Štrukelj po besedah Krkoviča priznal, da je delal po »komandi z vrha« <http://www.demokracija.si/fokus/visji-sodnik-milan-strukelj-po-besedah-krkovica-priznal-da-je-delal-po-komandi-z-vrha...>” (26. april 2015);

„Udbovska promocijska linija v @SlovenskeNovice brežhibno deluje
[http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/kucan-vabi-v-murglah-je-zdaj-
pomlad-lepo-disi ...](http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/kucan-vabi-v-murglah-je-zdaj-pomlad-lepo-disi...)” (26. april 2015).

Kot smo lahko videli iz prejšnjih tvitov, je absolutno najbolj pogosta kategorija okvirov, ki jih Janša uporablja na svojem Twitter računu, ko govori o aferi Patria *teorija komunistične zarote*. Veliko je tudi specifičnih okvirov, ki pojasnijo meta-okvir, in sicer: *levi fašizem*, *UDBA*, *skrb civiliziranega zahoda* in *človekove pravice*. V treh tvitih je celo posredoval povezave do člankov iz revije Reporter, ki je v fokusu drugega dela analize.

3.2 Analiza tekstov Reporterja in Mladine

Kot rečeno, se bom v drugem delu empirične analize ukvarjal s teksti iz Reporterja in Mladine oz. s transferjem okvirjev iz Twitter komunikacije Janeza Janše v članke omenjenih revij. Članki, ki jih bom raziskal so objavljeni v tednih okoli ključnih razsodb v aferi. Gre za devet člankov iz revije Reporter in sedem člankov iz Mladine. V Mladini so o aferi najbolj pogosto pisali v času pred in po prvostopenjski razsodbi na Okrajnem sodišču v Ljubljani (31. maj 2013, 7. junij 2013 in 14. junij 2013), medtem ko so kasneje objavili le po en tekst v številkah, ki so izšle po slednjih razsodbah. V Reporterju so po drugi strani o aferi pisali pred in po razsodbah - ponavadi po en daljši tekst v vsaki številki, tako da je bilo posledično v Reporterju več materiala za analizo.

V tekstu „Proces ali zgodba Janeza J.” objavljenem 3. junija 2013 v Reporterju se govori o zaključnih besedah v prvostopenjskem postopku in o mnenjih različnih pravnikov, ki razlagajo, zakaj bi Janša moral biti oproščen. Okvir, ki je v tekstu dominanten lahko poimenujem *tehnično-pravni*, ker je fokus članka na tehničnih razlogih za oprostitev. Ta okvir ni možno tako jasno opredeliti v skladu z Entmanovimi funkcijami okvirov (1993, 52). *Problem* znotraj okvira ostaja pravosodje, vendar *vzroki* niso tako jasno označeni. *Moralne sodbe*, ki so izpostavljene skozi okvir, niso tako eksplicitne, so bolj zadržane in *rešitve*, ki jih predlagajo, so bolj usmerjene proti boljši zakonski ureditvi, kot proti lustraciji „nekdanjega režima”. Odlikuje ga tudi pravniški vernakular v določeni meri. Po drugi strani v tekstu obstajajo tudi paralele z okvirjem *teorije komunistične zarote* (specifičen okvir *levi fašizem*), od naslova članka („proces”), ki spominja na znano Kafkino delo, do tega, da v članku na parih mestih

vzpostavljajo Janšin proces s procesi v ZSSR in povojni SFRJ: „Tako stališče je v pravni zgodovini znano kot maksima zloglasnega sovjetskega tožilca Višinskega, v slovenskem zgodovinskem spominu pa se grozljivo ponavlja iz povojnih procesov ...” (Reporter 2013a, 3. junij).

Potem, ko je sodba v prvostopenjskem postopku izrečena, Reporter prevzame okvir *teorije komunistične zarote* in tudi različne spicifične okvire: *levi fašizem* in *UDBA*. Na naslovnici 10. junija 2013 je slika Janše z nadpisom „Dobrodošli v Ukrajini”, kar konotira politični proces na sodišču (Janšini podporniki so ga velikokrat primerjali z Julijo Timoščenko). V tekstu pravniki spet pišejo o razsodbi, a okvir je tokrat *teorija komunistične zarote*. Podnaslovi v tekstu to morda najboljše pokažejo: „Zarota – nič ni naključno”, „Sklicevanje na logiko – nemški legalizem pod Hitlerje m”, „Med prividi in Ukrajino”, „Aleksander Čeferin: Nikoli ne vemo kdo je naslednji”, „Sodišče v zapor” (Reporter 2013b, 10. junij).

Pred razsodbo Višjega sodišča v Ljubljani je Reporter 22. aprila 2014 objavil članek o tem, kako je mož sodnice, ki bo odločala o Janševi pritožbi, Jankovičev podpornik, kar ponovno nakazuje na okvir *teorije komunistične zarote* (22. april 2014a). En teden kasneje, na dan izrekanja sodbe na višjem sodišču, Reporter objavi članek z naslovom „Proces absurda”, v katerem različni pravniki ponovno razlagajo, zakaj bi Janša moral biti oproščen. V tekstu sodnike velikokrat obtožijo politizacije procesa: „Dolgoletna politizacija primera Patria izkrivlja demokratične preference volilcev.”; „Dr. Klemen Jaklič z univerze Harvard ves čas procesa trdi, da je primer zoper Janšo pravna izmišljotina ...” (Reporter 2014b, 28. april). Torej dominira kombinacija okvirov *teorije zarote* in *tehnično-pravnega*.

Po razsodbi Reporter v tekstu „Sramotna sodba” ponovi mnenja pravnikov o sodbi in jih vmešča v zarotniški kontekst: „Sodba je konstrukt brez dejstev in dokazov, to očitno izraža samo težnjo po kaznovanju nedolžnih.”; „To je način sojenja, ki velja za nedemokratične države, kjer se zanikanje krivde razlaga kot dokaz obdolženčeve nepoštenosti” (Reporter 2014c, 5. maj). Zato lahko zaključim, da sta dominantna okvira tega teksta *teorija komunistične zarote (levi fašizem)* in *tehnično-pravni*.

Po razsodbi ustavnega sodišča o Janševi pritožbi in njegovi izpustitvi iz zapora Reporter objavi članek z naslovom „Janša pod svobodnim soncem”, v katerem razlagajo razsodbo skozi *tehnično-pravni* okvir, hkrati pa ostanejo zvesti tudi okviru *teorije komunistične zarote* s fotografijami protestniških transparentov Odbora 2014:

„Bob leta: Murgle so nam vsem na pogubo” (Reporter 2014č, 15. december) in s tem ponovno konotirajo vpletenost Milana Kučana in „stricev iz ozadja”.

V pričakovanju odločitve vrhovnega sodišča o poročilu Komisije za preprečevanje korupcije je v Reporterju 23. februarja 2015 objavljen tekst „Zarota štirih sodnic”, ki predstavlja morda najboljši primer okvira *teorije komunistične zarote*. Gre pravzaprav za tekst, v katerem se sploh ne govori o zaroti, ampak o tem, da so štiri sodnice glasovale za izločitev enega ustavnega sodnika, kar so v Reporterju postavili v okvir zarote proti Janši in se sprašujejo, ali bo odločitev ustavnega sodišča nepristranska. Še en dokaz za zaroto najde Reporter v dejstvu, da so omenjene sodnice glasovale proti vračanju poslanskega mandata Janši, ki so mu ga odvzeli v državnem zboru. Avtor članka še naprej okvirja tekst v *teorijo komunistične zarote* (specifičen okvir UDBA): „Da v javnosti krožijo različne verzije o razvoju dogodkov na ustavnem sodišču, Šturm vidi kot organizirani pritisk iz krogov, ki bi radi obdržali sodbo in so za to pripravljeni žrtvovati celo predsednika vrhovnega sodišča” (Reporter 2015a, 23. februar).

Po razsodbi vrhovnega sodišča, ko poročilo Komisije za preprečevanje korupcije postane odpravljeno, Reporter objavi članek z naslovom „Glavobol za »previrante«”. Narativ članka nakazuje okvir *teorije komunistične zarote (UDBA)*, s tem, da avtor članka direktno govori o obstoju zarote, da naj se Janša umakne s pozicije predsednika vlade: „Prvi akterji, ki so na podlagi inkvizicijskega postopka KPK rušili takratno drugo Janševo vlado ... ” (Reporter 2015b, 2. marec).

Po odločitvi ustavnega sodišča, da razveljavi prvostopenjsko razsodbo in zadevo vrne nazaj na okrajno sodišče, Reporter objavi naslovnico z Janševo fotografijo in nadpisom „*Ptič feniks*”. V tekstu, ki se ukvarja z razsodbo se nadaljuje mešanica okvirjev *teorije komunistične zarote (levi fašizem)* in *tehnično-pravnega*. Pravniki razlagajo odločitev sodišča in vzporejajo proces s časom v SFRJ po Drugi svetovni vojni: „Tako, s kršenjem ustavnega načela zakonitosti, so sodila sodišča v letih po vojni ... ”; „... to utemeljuje sum, da smo blizu političnega sodnega procesa” (Reporter 2015c, 28. april).

Mladina je po drugi strani o sojenju v aferi Patria pisala dosti drugače kot Reporter. Ne le fokus člankov, ampak tudi okviri, ki jih Mladina uporablja, se skoraj nikoli ne ujemajo z Reporterjevimi. Mladina je največ pozornosti sojenju namenjala junija 2013, ko je Okrajno sodišče v Ljubljani izreklo prvostopenjsko sodbo. Po tem pa so objavili po en tekst po vsaki naslednji razsodbi.

Tako so po zaključnih besedah v prvostopenjskem postopku v Mladini objavili članek, v katerem povzemajo zaključne besede na sojenju, kasneje tudi ključne dokaze, ki jih je tožilstvo predstavilo in argumente obrambe. Okvir, ki dominira v tekstu lahko imenujem *boj proti korupciji*, ker se fokusira na dokaze tožilstva oz. delo kriminalistov, ki so dokaze našli. Če se ponovno poslužim Entmanovih funkcij okvirov (1993, 52), lahko rečem, da je v tem okviru korupcija označena kot *problem* ter Janševo in SDS-ovo protipravno delovanje kot *vzrok*. *Rešitev*, ki jo predlagajo, je zaporna kazen za vse vpletene. Vsi, ki so lahko vedeli za afero, so po drugi strani jasno označeni kot *nemoralni* (člani stranke itd.): „Štirje sklopi dokaznega gradiva potrjujejo, da je Janez Janša sprejel podkupnino oziroma obljubo podkupnine.“; „V internem dokumentu Patrie, v katerem je pojasnjeno, kako morajo razdeliti podkupnine, je poleg deleža 4,2 odstotka in navedbe »Org« z roko pripisano »organisation« in »(SDS PM JANZA?)«” (Mladina 2013a, 31. maj).

En teden kasneje, ko je prvostopenjska sodba bila že znana, Mladina objavi tekst z naslovom „*Sodni dan*”, v katerem je povzeta sodba v zadevi Patria. Omenjena številka Mladine vsebuje tudi par ironičnih odzivov na okvir *teorije komunistične zarote*, ki je aktualen v Janševi Twitter komunikaciji in v člankih revije Reporter - na naslovnici je karikatura Janše, Bavčarja, Tovšakove in Zidarja v zaporu kot referenca na proces JBTZ pred 25 leti. V tekstu o sodbi Mladina uporablja predvsem okvir *boja proti korupciji*, ampak tudi *tehnično-pravni* z razlago nekaterih tez obrambe: „A Klajnskova se je tokrat tudi prvič opredelila do teze, ki so jo Janez Janša in ostali v tej združbi ter njihovi odvetniki ves čas ponavljali: o tem, da je obtožba premalo konkretna oziroma da jim očitajo kaznivo dejanje, storjeno na neznanem kraju, na neznan način in ob neznanem času” (Mladina 2013b, 7. junij). V isti številki Mladine je v nadaljevanju objavljen tekst z naslovom „*Posebne arhivske metode in sredstva*”, ki je direkten odziv na poskus okvirjanja afere v *teorijo komunistične zarote*, ki ga promovirata Janša in Reporter. Tekst govori o tem, kako do zdaj ni nobenih dokazov, razen govoric, da je sodstvo pod vplivom režima iz časa Jugoslavije in Milana Kučana: „Kako sodstvo in nasploh pravosodje vedno znova prikazati kot rdeče in komunistično, kadar javnost za trenutek začne verjeti, da ni takšno” (Mladina 2013b, 7. junij).

Za tem se je Mladina še en teden ukvarjala s prvostopenjsko sodbo v tekstu „*Finska pokojnina*”. Tema so bili dokazi predstavljeni na sodišču oz. mehanizem, kako so sredstva za podkupnino nakazana na račune obsojenih v aferi. Okvir je *boj proti*

korupciji: „Mesec dni po tem, ko je Patria izplačala podkupnino, 15. marca 2007, si je Janša kupil avto z gotovino, katere izvora ne zna pojasniti” (Mladina 2013c, 14. junij).

Po razsodbi Višjega sodišča v Ljubljani, ko je prvostopenjska razsodba potrjena, Mladina ponovno piše o procesu in razlaga dokazni postopek, ampak tokrat ne le skozi okvir *boja proti korupciji*, ampak tudi skozi *tehnično-pravni* okvir. Tekst se namreč ukvarja z očitki obrambe, da je razsodba nerazumljiva in nepopolna, ker manjkajo neposredni dokazi: „Toda senat višjega sodišča je pod predsedstvom sodnika Milana Štruklja spomnil, da pri kaznivem dejanju v tej zadevi ne gre za navadno tatvino in da je sklepanje sodišča na podlagi indicev ustaljena praksa” (Mladina 2014a, 9. maj).

Decembra 2014 ustavno sodišče začasno izpusti Janšo do konca pritožnega postopka. Mladina objavi članek, ki se ukvarja z odločitvijo sodišča in prevzame *tehnično-pravni* okvir, vendar nasprotno z Reporterjem, Mladina ne okvirja razsodbo v *teorijo komunistične zarote*. Avtor članka se sprašuje zakaj je Janšev slučaj dobil prednostni tretma in ali je res zaprti poslanec večja grožnja demokraciji, kot trdi ustavno sodišče, ali pa „skoraj 11 tisoč zaprtih, ki že tri leta čakajo na presojo ustavnega sodišča, ali gre morda pri tem, da so morali v zapor zgolj zato, ker iz takšnega ali drugačnega razloga niso poravnali globe za prekršek, za neustaven poseg v človekove pravice” (Mladina 2014b, 19. december).

Po odločitvi vrhovnega sodišča, da odpravi poročilo Komisije za preprečevanje korupcije o premoženjskem stanju Janeza Janše, Mladina objavi naslovnico s fotografijami Janše in Gorana Klemenčiča (tedanjega predsednika KPK) z naslovom „Zamenjani vlogi”. V istoimenskem tekstu se ukvarjajo z vprašanjem, kako je možno, da politiki kot so Haider, Berlusconi in Janša vladajo v državah, čeprav „vsi vse vedo” (Mladina 2015a, 6. marec). Tekst ima okvir *boja proti korupciji* - opisana so kazniva dejanja, za katera so omenjeni politiki bili obdolženi, potem pa tudi pogovor članov Komisije za preprečevanje korupcije z Janezom Janšo o neskladju med njegovimi prihodki in odhodki. V nadaljevanju se Mladina direktno ukvarja s sodbo ustavnega sodišča in skozi *tehnično-pravni* okvir kritizira odločitev o tem, da se odpravi poročilo komisije: „Ker politiki odločajo o javnih sredstvih, bi zanje glede premoženjskega stanja moralo veljati obrnjeno dokazno breme. Če sodišče meni drugače, lahko protikorupcijsko komisijo kar ukinemo” (Mladina 2015a, 6. marec).

Po sodbi ustavnega sodišča, s katero se proces vrača na novo sojenje, Mladina objavi tekst Dina Bauka, pravnika in publicista, kjer skozi *tehnično-pravni okvir* avtor govori o nujnosti, da javnost izve, kaj se je točno zgodilo v aferi: „V ustavni odločbi je

kljub njeni nekolikšni notranji shizofrenosti jasno navedeno, da je bila nezakonita provizija v poslu nakupa oklepnikov Patria zahtevana in izplačana” (Mladina 2015b, 28. april).

4 Diskusija rezultatov analize in njihova umestitev v teorijo

V nadaljevanju bom dobljene rezultate analize poskusil umestiti v teorijo in odgovoriti na raziskovalni vprašnji, ki sem jih zastavil. Opisal bom, kako o okviru teorije komunistične zarote, ki ga Janez Janša največ uporablja, pišejo v Reporterju in Mladini. Za tem me bodo zanimale tudi posledice njegove komunikacije po fragmentaciji javnega mnjenja, doseganje konsenza in participacija državljanov v odločanju o javnih zadevah.

4.1 Prehodi okvirjev

Janez Janša je predsednik Slovenske demokratske stranke že skoraj 25 let, kar predstavlja svojevrstni rekord med parlamentarnimi strankami v Sloveniji. Bil je predsednik vlade v dveh mandatih in še zmeraj ostaja eden izmed najbolj vplivnih desničarskih politikov. Njegovo delovanje in popularnost morajo družboslovci šele raziskati in pojasniti. V tej nalogi sem poskušal pojasniti le en aspekt te popularnosti, ki tiči v odnosu do medijev. Janševi okvirji, kot sem ugotovil v analizi, so prisotni v medijih z obeh strani političnega spektra, vendar desni mediji veliko bolj kooperirajo z njim. „Obvladovanje” medijev je bila želja politikov od samih začetkov politične komunikacije in prav to je ideja, ki stoji za Janševo komunikacijo. Ne gre za to, da bi mediji le sledili temu, kar Janša govori in načinu kako okvirja dogodke, ampak se dogaja to, da Janša večinoma revtita medije ter druge „etablirane” osebnosti in organizacije. Cilj tovrstne komunikacije je ustvarjanje videza nevtralnosti in objektivnosti - pustiti drugim, da govorijo v njegovem imenu, medtem ko politik lahko stoji ob strani in diktira to, kar naj drugi govorijo.

Okvirjanje novic kot *teorijo komunistične zarote* in vdor tega meta-okvira v medije, predstavlja novi trend v politični komunikaciji širom sveta, vendar smo lahko na domačem terenu ta trend opazili nekaj let preden je postal globalno značilen za populistična gibanja. Teorije zarote igrajo pomembne vloge v družbah, pogosto imajo mobilizirajočo funkcijo, ki razdeli družbo na „mi in oni” (Girardet 2000, 55) ter so zato postale popularno orodje pri populističnih političnih opcijah. Teorija zarote postane

tema v družbi, kot smo videli na primeru revije Mladina, v kateri so objavljeni teksti o Janševih teorijah zarote (oz. okvirih) z nasprotne strani. Mladina namreč poskuša razložiti zakaj okvirjanje afere v *teorijo komunistične zarote* ne drži in kako na ta način Janša in Reporter razpravo o aferi odvečeta (vsaj delno) od okvira *boja proti korupciji*, ki je dominanten v Mladini. Tovrstni okvir deluje zelo blizu McCombsovi razlagi okvirjanja kot del prednostnega tematiziranja na drugi stopnji, vendar ni treba pasti v zanko in zaključiti, da vsi okviri delujejo na ta način.

Kot Mance (2014) ugotovi v svoji raziskavi, imajo SDS in Janša z ene strani ter tednika Demokracija in Reporter tendenco koalicijskega komuniciranja na Twitterju. Ta tendenca se je iskazala tudi v moji raziskavi okvirjanja v aferi Patria, tako da lahko tovrsten vzorec okvirjanja imenujemo *koalicijsko*. Reporter je okviru *teorije komunistične zarote* dodal še globino oz. ideološko podporo z uporabo *tehnično-pravnega* okvira, skozi katerega poskuša razložiti teorijo zarote in ji pripisati legitimnost. Odsotnost *tehnično-pravnega* okvira po drugi strani težko zasledimo v Twitter komunikaciji Janeza Janše, najbrž zaradi narave medija, ki narekuje kratka in jedrnata sporočila, tako da preprosto 140 znakov ni dovolj, da bi se argument razvil do konca. Janša se zato omeji na posredovanje spletnih povezav do člankov v Reporterju in koalicijsko retvitanje tovrstnih člankov. Zanimivo je tudi, da obstaja veliko specifičnih okvirov, ki na različne načine legitimirajo meta-okvir *teorijo komunistične zarote*. Gre za *levi fašizem*, ki levo politično opcijo enači s fašizmom; *UDBA*, ki govori o vpletenosti varnostnih služb v zaroto „nekdanjega režima“; *človekove pravice*, ki implicira Janševo nedolžnost in ga predstavlja kot mučenca; *skrb civiliziranega zahoda*, ki legitimizira Janševo pozicijo skozi domnevno skrb politikov in organizacij iz drugih delov Evropske unije.

Na koncu si lahko zastavimo še vprašanje, zakaj pride do tako zvestega koalicijskega okvirjanja med populističnimi politiki in posameznimi mediji, ki jim sledijo. Po drugi strani je težko najti primer tako zvestega koalicijskega okvirjanja na levem polu političnega spektra. Inspiracijo za morebiten odgovor lahko poiščemo na primeru televizije Fox News in njihovega odnosa do Republikanske stranke v ZDA oz. do Čajankarskega gibanja (*Tea Party movement*) znotraj te stranke. Jamieson in Cappella (2008) sta v svoji knjigi o Fox Newsu prišla do podobnih ugotovitev o odnosu tega televizijskega kanala z Republikansko stranko, kot sem v tej nalogi ugotovil za odnos med tednikom Reporter in Janezom Janšo. Tudi Fox News uporablja koalicijsko okvirjanje z Republikanci po eni strani in izvaja podobno fragmentacijo javnosti po

drugi (Jamieson in Cappella 2008), kar je zelo podobno temu, kar vidimo v Sloveniji na primeru Janše in Reporterja. Gre pravzaprav za boj za občinstvo oz. volivce, ki se kaže skozi trdno ter agresivno koalicijo med politiki in mediji.

4.2 Konsenz in fragmentacija javnega mnenja

Če razumemo javno mnenje kot prizadevanje družbe doseči konsenz oz. ravnovesje v vedenju o svetu (Splichal 1997, 195), v katerem živimo, se zastavlja vprašanje zakaj v politiki obstaja toliko razlik, ki jih ljudje, ki prihajajo iz istih družbenih skupin razumejo na popolnoma drugačen način, čeprav bi jim bilo v interesu, da čim prej pridejo do skupne rešitve. Kot pravi Wirth (1948, 4 v Splichal 1997, 193),

Konsenz je znak, da je bilo doseženo neko delno ali popolno razumevanje glede več zadev, s katerimi so se soočali člani skupine, in sicer v tolikšnem številu, da jih je mogoče imenovati družba. Pomeni, da je bila dosežena neka mera soglasja. Vendar pa soglasje ni vzpostavljeno s prisilo niti ni določeno z navadami, tako da ne bi več bilo predmet razpravljanja. Vedno je delno in se razvija in ga je treba vedno znova dosežati.

Kot vidimo, se pisanje Janeza Janše na Twitterju po vsaki odločitvi sodišča obrne v mitološko smer tako, da spodbudi govorice o zaroti, medtem ko je pred razsodbo bolj zadržan. Težko je z gotovostjo ugotoviti kakšen je točen namen takšnega diskurza v Janševih tvitih, a učinki govorijo o fragmentaciji javnega diskurza. Primeri zarote, o katerih Janša govori, niso nikoli raziskani in ljudje se sprašujejo, zakaj je temu tako. Celotna teorija zarote proti Janši se naslanja praktično na eno samo predpostavko o vsemogočnosti Milana Kučana in njegovih zaveznikov. Zato vse, kar Janša pove, en del javnosti razume v skladu s to predpostavko. Ta predpostavka zarote ima svoje implikacije tudi na splošno spremljanje političnih dogodkov v državi. Drugi del javnosti nasprotuje tej predpostavki in zato nastanejo bistvena nesoglasja o temeljnem razumevanju političnih dogodkov. Največji del javnosti se pravzaprav sploh ne ukvarja s to predpostavko, ampak zavzema bolj mitološki pristop. Ta je pa povsem racionalen, ker zmanjša količino časa in energije, ki so potrebni za reflektiranje o politiki in se preko polariziranih medijev redko kdaj soočijo s kakšnimi argumenti, ki bi povzročili kognitivno disonanco in s tem tudi ponovni premislek o temeljnih političnih predpostavkah. Težave se nadaljujejo s tem, da se skozi takšno retoriko, ki jo ne spremljajo dokazi ali kakršen koli premik v razrešitvi te temeljne hipoteze, implicira dvodimenzionalni odnos - dobri in slabi, prijatelj in sovražnik. Ta odnos je temelj za

nastanek antagonizma, ki težko pripelje do konsenza (Mouffe 2005). V osnovi ima identitete mi/oni, ki niso del diskusije, ampak implicirajo odločitev, ki je značilna za konflikte (Mouffe 2005). Mi/oni odnos pravzaprav nima veliko skupnih točk z deliberacijo, ki naj bi pripeljala do skupne konstrukcije konsenza, ampak s pravljico no razdelitvijo sveta na dobre in slabe, ki jim ni treba zaupati, ker so zlobni in nevarni. Osnova tega nesoglasja ni vprašanje, katero je pravilno dejanje in kako skupno delovati, kot ga je zastavil Blumer (1967/2007, 157), ampak vprašanje temeljnega vedenja, ki narekuje vsa ostala dejanja. Seveda pot do konsenza na ta način ni popolnoma onemogočena, a se zastavlja novo vprašanje, kolikšna je sploh participacija ljudstva v oblikovanju tega konsenza, medtem ko politična elita ves čas pošilja pozive o mobilizaciji pred prihajajočo grožnjo in pri tej grožnji se je kot v vsaki vojni treba boriti do konca in odreči svojemu individualizmu. V tem primeru nasprotniki popolnoma delegitimizirajo drugačno stališče in politična elita skrbi za to, da vprašanje, ki deli javnost, ostane dihotomno, da bi na ta način lažje mobilizirali ljudi, ko je treba politično delovati. Aschovo (1955/2007, 195) stališče o tem, da naj vsak pozameznik prispeva svoje izkušnje in spoznanja, da bi konsenz bil tvoren, je tukaj težko aplicirati, ker so ljudje izključeni iz popolnoma drugačnih razlogov, kot jih je izpostavljala Asch. Splichal (2005, 119) po drugi strani vprašanje konsenza razume bolj v okvirih političnih elit - „oblikovanje konsenza nikdar ni preprosto dodajanje individualnih mnenj, da bi končno postalo večinsko, ampak temelji predvsem na sposobnosti mnenjskih voditeljev, da interpretirajo oz. okvirjajo mnenja v skupini ali družbi na čim bolj konformen način.” Na tej točki se zastavlja vprašanje participacije ljudstva pri oblikovanju javnega mnenja in konsenza kot končnega produkta družbenih razprav.

4.3 Enosmernost komunikacije in participacija

V nasprotju z informiranjem ljudi, ki je enosmerni proces, bi bilo zaželeno, da je komuniciranje z ljudmi dvosmerni proces. Zato se odpira pomembno vprašanje participacije pri odločanju in oblikovanju javnega mnenja. Ideja javnega mnenja je neločljivo povezana tako s participativno kot predstavniško demokracijo (Splichal 1997, 158). Ljudje brez odločevalske moči poizkušajo vplivati na politike, ki predstavljajo elito v družbi in imajo največ neposredne moči nad drugimi. Ker predstavniška demokracija ne dovoljuje navadnim ljudem neposrednega vpliva na državno oblast, so le-ti prisiljeni iskati alternativne načine za uveljavljanje „mehke” moči. Na družbenih omrežjih naj bi bila komunikacija dvosmerna, kar pomeni, da lahko

politik za vsako izjavo dobi povratno informacijo od ciljne skupine, ki jo naslavlja. Pri večini politikov in političnih strank je problem v pomanjkanju prav tega dvosmernega procesa. Politiki bi morali občinstvu zagotoviti priložnost javnega komuniciranja o pomembnih političnih vprašanjih, saj je to smisel demokracije (Čerkez 2009, 43). Na Twitter računu Janeza Janše sta bila le dva tvita, objavljena kot del dvosmerne komunikacije v obdobju od 10. maja 2015 do 10. junija 2015. V istem obdobju lahko opazimo veliko število vizualnih tvitov (in retvitov), ki so pravzaprav postali trend - pošiljajo jasna in dinamična sporočila, ob enem pa občinstvu ponujajo vpogled v politиковo zasebno (pogosto tudi intimno) sfero in s tem politike preoblikujejo v „nekoga izmed nas” (Luthar 2010). Direktno objavljanje tvitov na političnih srečanjih daje vtis interaktivnosti. „V družbenih omrežjih uporabniško ustvarjena vsebina političnih akterjev zabrisuje mejo med zasebno in javno osebnostjo političnih akterjev ter ustvarja asimetrično intimnost z razdalje (Horton in Wohl 1956/2006) oziroma iluzijo intimnosti, ki ji nekateri (npr. Coleman 2005) pripisujejo potencial za revitalizacijo politike in krepitev stikov z volivci.” (Tomanić Trivundža 2014, 44). Zato se zastavlja vprašanje, ali je koncept predstavniške demokracije neločljivo povezan z nietzscheanskim stremljenjem politikov k čim večji moči in posledično izključevanjem vladanih iz procesov odločevanja. Kot pravi Splichal (1997, 159) „predstavniška demokracija je torej na neki način antidemokracija, toda ko je enkrat uveljavljena, se ljudje lahko z njo identificirajo in v tistih, ki jim dejansko onemogočajo neposredni vpliv, vidijo svoje predstavnike”.

Nove tehnologije odpirajo številne možnosti in inovacije v komunikaciji, medtem ko bi lahko bila politika kot diskurz, ki se močno zanaša na medije in komuniciranje nasploh, v veliki meri spremenjena s pomočjo teh inovacij. Vendarle v različnih državah politiki drugače reagirajo na nove možnosti. V Sloveniji je komunikacija preko družbenih omrežij, ki dovoli najbolj odprto interakcijo med politikami in državljani, šele v začetni fazi, čeprav Twitter obstaja že skoraj celo desetletje. Daleč od tega, da je primer komuniciranja Janeza Janše na Twitterju edini - raziskave govorijo o tem, da tovrstno komuniciranje obstaja tudi drugod po „zahodnem” svetu (npr. Grant in drugi 2010, Larson in Moe 2012). Politične elite se trdno držijo starih principov nagovarjanja občinstva na družbenih omrežjih, kjer je najbolj pomembna lastna ciljna skupina, potem novinarji in PR-službe ter šele na koncu navadni državljani (Oblak Črnič in Amon Prodnik 2014, 1341).

Politiki v Sloveniji praktično brez izjem jemljejo občinstvo kot pasivno in mu ne dovolijo, da se pogovarja z njimi preko družbenih omrežij (Godnov in Redek 2014). Twitter razumejo kot še enega izmed kanalov, preko katerega posredujejo svoja sporočila občinstvu. Za njih sledilci niso nič več kot bralci njihovih objav. Zato je nasploh težko najti pozitivne primere politikov, ki bi javne razprave prenesli v digitalno sfero, kjer imajo tudi navadni ljudje možnost publicitete. Politiki se še vedno raje odločajo, da obiščejo kakšno mesto in se tam objemajo in slikajo s prebivalci. Analize kažejo, da se je slovenski politični splet zaustavil na stopnji web 1.0, kjer ni nobene interakcije in prevladuje hipertekstualni splet, od koder je prehod v polje participacije in sodelovanja še daleč (Oblak Črnič in Amon Prodnik 2014, 1341).

V zgodovini javnega mnenja lahko zasledimo razprave (Lippmann in Dewey) o tem, ali je participacija čim širšega kroga posameznikov dobra ali slaba oz. ali bo pripeljala do bolj racionalnih odločitev (Splichal 1997, 160). Dilema obstaja v tem, ali bo širši spekter mnenj prispeval k večjemu skupnemu dobremu, ali je pa bolje prepustiti razpravo „izbranim, najbolj usposobljenim posameznikom, ki naj odločijo brez sodelovanja ljudstva” (Splichal 1997, 160). Vprašanje participacije vsekakor ni vprašanje kakovosti odločitev, ampak legitimnosti. Kakovost in racionalnost odločitev pravzaprav nista merljivi in se nahajata na področju objektivizacije subjektivnega, medtem ko participacija dejansko sodi na področje etike oz. legitimnosti. Kot pravi Splichal (1997, 160), brez sodelovanja ljudstva v procesu odločanja oblast nima legitimnosti. „Videti je skladno z načeli splošne, ne le politične demokracije, da ima vsak posameznik, vsaka skupina, organizacija itd. pravico in možnost povedati svoje mnenje, ki naj bi bilo upoštevano v procesu odločanja” (Splichal 1997, 160). Lahko rečemo tudi, da je vprašanje participacije v procesu političnega odločanja dokaj pragmatično, saj so lahko posledice izključenosti zelo resne. Bili smo namreč priče velikega števila protestov širom sveta v zadnjem desetletju, ki so posledica izključenosti velikega števila deprivilegiranih ljudi iz procesa odločanja - London leta 2011, Stockholm leta 2013, arabska pomlad od Tunizije leta 2010 do danes in tudi gibanje Črna življenja štejejo (Black Lives Matter) v ZDA od leta 2013. Zato participacija tiči v samemu jedru vprašanja države in družbenega dogovora, ki ne bi smelo biti reducirano na racionalnost odločanja, ampak se pravzaprav tiče sprejemanja odločitev.

5 Zaključek

V tej raziskavi sem poizkusil prikazati in analizirati komuniciranje predsednika Slovenske demokratske stranke in enega izmed najvplivnejših politikov v Sloveniji, Janeza Janše, skozi perspektivo teorije javnega mnenja. V drugem delu sem poizkusil ugotoviti dominantne okvire, ki jih uporablja v komunikaciji o aferi Patria ter prehode le-teh v tednike Reporter in Mladina. Izpostavil sem implikacije, ki jih tovrstno komuniciranje ima glede na koncepte, o katerih se v teoriji javnega mnenja govori že nekaj stoletij. Kot reprezent sem za analizo uporabljal njegov uradni račun na družbenemu omrežju Twitter. *Osnovna značilnost* njegove komunikacije je enosmerno uporabljanje družbenega omrežja, ki za razliko od klasičnih množičnih medijev dovoljuje veliko večjo interakcijo med politikami in ljudstvom, kar postavi pod vprašaj legitimnost njegovega političnega programa glede na to, da imajo ljudje omejen vpliv nanj. *Druga pomembna značilnost* je mitologizacija političnih nasprotnikov. To se kaže skozi številne teorije zarote, ki naj bi bile usmerjene proti Janezu Janši in njihovo vsakdanje propagiranje brez indicev, da bo javnost kdaj dobila odgovore na ta vprašanja. Rezultat takšne retorike je globoka fragmentacija javnega mnenja, ki nastaja zaradi delegitimizacije nasprotnih stališč in prizadevanj. *Tretja značilnost* se tiče okvirjanja novic, in sicer preoblikovanja zadeve, o kateri javnost razpravlja. Gre za premik od vprašanja korupcije Janeza Janše na področje domnevnega kršenja njegovih pravic in zarote prejšnjega režima proti njemu.

Zvesto ponavljanje okvira teorije komunistične zarote sem ugotovil pri tedniku Reporter, ki je tekom celotnega sojenja v aferi Patria ponavljal Janševe okvire. Tednik Mladina je po drugi strani poskušal odgovoriti okviru teorije komunistične zarote in je večinoma uporabljal okvir *boja proti korupciji*, vendar so v nekaj tekstih direktno razpravljali o teorijah komunistične zarote, ki jih je druga stran nenehno izpostavljala. Komunikacija Janeza Janše ima kot posledico spremembo načina, kako ljudstvo dojema politiko in državo ter onemogoča konstruktivno razpravo in doseganje konsenza, ki je ključen za legitimno vladanje. Proces legitimizacije demokratskih institucij, ki temeljijo na običajih in so podprte z javnim mnenjem (Park 1924/2007, 112), se obrne in lahko pride do njegove dekonstrukcije zaradi brezkompromisne volje do moči majhne skupine posameznikov. Na tem primeru tudi vidimo, da digitalna utopija, ki jo nekateri (Masuda 1980/1983 v Splichal 1997) opisujejo ter trdijo, da bo ustvarjena, pravzaprav ni tako blizu, kot se je morda na začetku digitalne dobe zdelo.

6 Literatura

1. Anstead, Nick. 2012. *Semantic polling: The ethics of online public opinion*. London: The London School of Economics. Dostopno prek: <http://eprints.lse.ac.uk/46944/> (31. julij 2017).
2. Asch, Solomon E. 2007. Mnenje in družbena prisila. V *Komunikološka hrestomatija 3*, ur. Slavko Splichal, 189–195. Ljubljana: FDV.
3. Beckers, Kathleen in Raymond A. Harder. 2015. „Twitter Just Exploded“. *Digital Journalism* 4 (7): 910–920.
4. Blumer, Herbert. 2007. Množica, javnost in javno mnenje. V *Komunikološka hrestomatija 3*, ur. Slavko Splichal, 153–160. Ljubljana: FDV.
5. Conway, Bethany A., Kate Kenski in Di Wang. 2015. The Rise of Twitter in the Political Campaign: Searching for Intermedia Agenda-Setting Effects in the Presidential Primary. *Journal of Computer-Mediated Communication* 20: 363–380.
6. Čerkez, Ivana. 2009. Osnovna obilježja medijske komunikacije u demokratskoj kulturi. *Socijalna ekologija* 18 (1): 28–45.
7. Dearing, James in Everett Rogers. 1992. *Communication Concepts 6: Agenda-setting*. Thousand Oaks: Sage.
8. Delo. 2013. Afera Patria pred epilgom: kronologija korupcije 2004 - 2013, 2. junij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/kronika/afere-patria-pred-epilgo-m-kronologija-korupcije-2004ndash-2013.html> (30. julij 2017).
9. Dnevnik. 2011. Od vojaškega nakupa do zglasne afere - kronologija afere Patria, 4. september. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042470286> (31. julij 2017).
10. Entman. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 42 (4): 51–58.
11. --- 2004. *Projections of Power: Framing News, Public Opinion and U. S. Foreign Policy*. Chicago: The University of Chicago Press.
12. Girardet, Raoul. 2000. *Politički mitovi i mitologije*. Beograd: Biblioteka XX vek.

13. Goffman, Erving. 1974. *Frame Analysis*. York: The Maple Press.
14. Godnov, Uroš in Tjaša Redek. 2014. The Use of Twitter for Political Purposes in Slovenia. *Romanian Journal of Political Science* 14 (1): 4–34.
15. Grant, Will J., Brenda Moon in Janie Busby Grant. 2014. Digital Dialogue? Australian Politicians' use of the Social Network Tool Twitter. *Australian Journal of Political Science*. 45 (4): 579–604.
16. Iyengar, Shanto. 1991. *Is Anyone Responsible?: How Television Frames Political Issues*. Chicago: The University of Chicago Press.
17. Jamieson, Kathleen Hall in Joseph N. Cappella. 2008. *Echo Chamber: Rush Limbaugh and the Conservative Media Establishment*. New York: Oxford University Press.
18. Janša, Janez. 2017. @JJansaSDS. Dostopno prek: <https://twitter.com/JJansaSDS> (31. avgust 2017).
19. Kahneman, Daniel in Amos Tversky. 2000. Choices, Values, and Frames. V *Choices, Values, and Frames*, ur. Daniel Kahneman in Amos Tversky, 36–69. New York: Cambridge University Press.
20. Larsson, Anders Olof in Hallvard Moe. 2012. Studying Political Microblogging: Twitter Users in the 2010 Swedish Election Campaign. *New Media & Society* 14 (5): 729–747.
21. Lippmann, Walter. 1999. *Javno mnenje*. Ljubljana: FDV.
22. Luthar, Breda. 2010. People Just Like Us: Political Celebrity and Creation of National Normality. *Cultural Studies* 24 (5): 690–715.
23. Maher, T. Michael. 2001. Framing: An Emerging Paradigm or a Phase of Agenda-Setting? V *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*, ur. Stephen D. Reese, Oscar H. Gandy, Jr., August E. Grant, 83–94. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
24. Mance, Boris. 2014. Odnos med novinarji in politiki na Twitterju: Od profesionalizma do »odmevne komore«. *Javnost* (21): 23–40.

25. McCombs, Maxwell. 2004. *Setting the Agenda: The Mass Media and Public Opinion*. Cambridge: Polity Press.
26. *Mladina*. 2013a. »Janša mora v zapor.«, 24–26 (31. maj).
27. --- 2013b. Sodni dan, 18–23 (7. junij).
28. --- 2013c. Finska pokojnina, 18–23 (14. junij).
29. --- 2014a. Profesionalni tatovi, 22–24 (9. maj).
30. --- 2014b. Je demokracija zdaj res rešena?, 7 (19. december).
31. --- 2015a. Zamenjani vlogi, 18–24 (6. marec).
32. --- 2015b. Sezona lova, 28–29 (8. maj).
33. Mouffe, Chantal. 2005. *On the Political*. London in New York: Routledge.
34. Park, Robert Ezra. 2007. Družbeno nadzorovanje. V *Komunikološka hrestomatija* 3, ur. Slavko Splichal, 103–114. Ljubljana: FDV.
35. Parmelee, John H. 2014. The agenda-building function of political tweets. *New Media & Society* 16 (3): 434–450.
36. --- in Shannon L. Bichard. 2012. *Politics and the Twitter Revolution: How Tweets Influence the Relationship Between Political Leaders and the Public*. Lexington Books.
37. *Reporter*. 2013a. Proces ali zgodba Janeza J., 22–25 (3. junij).
38. --- 2013b. Ko kričanje in protesti ne prenehajo, 16–21 (10. junij).
39. --- 2014a. Aplavz za Jankovića, 36–39 (22. april).
40. --- 2014b. Proces absurda, 22–25 (28. april).
41. --- 2014c. Sramotna sodba, 16–21 (5. maj).
42. --- 2014č. Janša pod svobodnim soncem, 36–37 (15. december).
43. --- 2015a. Zarota štirih ustavnih sodnic, 16–21 (23. februar).
44. --- 2015b. Glavobol za »previrante«, 36–37 (2. marec).

45. --- 2015c. Patria: ustavno sodišče brani pravno državo, 16–21 (28. april).
46. Scheufele, Dietram A. in David Tewksbury. 2007. Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effect Models. *Journal of Communication* 57: 9–20.
47. Splichal, Slavko. 1997. *Javno mnenje: teorijski razvoj in spori v 20. stoletju*. Ljubljana: FDV.
48. --- 2005. *Kultura javnosti*. Ljubljana: FDV.
49. Tarde, Gabriel. 2007. Mnenje in množica. V *Komunikološka hrestomatija* 3, ur. Slavko Splichal, 73–88. Ljubljana: FDV.
50. The Statistics Portal. 2017. *Number of monthly active Twitter users worldwide from 1st quarter 2010 to 2nd quarter 2017 (in millions)*. Dostopno prek: <https://www.statista.com/statistics/282087/number-of-monthly-active-twitter-users/> (30. julij 2017).
51. Oblak Črnič, Tanja in Jernej Amon Prodnik. 2014. Od e-pošte in novic k družbenim omrežjem? Analizas pletnih mest slovenskih političnih akterjev. *Teorija in praksa* 51 (6): 1321–1343.
52. Tomanić Trivundža, Ilija. 2014. Vernakularna vizualna politična kultura: vizualni tviti v predvolilni kampanji za EP 2014. *Javnost - The Public* 21 (5): 41–58.
53. Vobič, Igor, Alem Maksuti in Tomaž Deželan. 2016. Who Leads the Twitter Tango. *Digital Journalism* 2016: 1–21. Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21670811.2016.1259002?journalCode=rdij20> (31. julij 2017).
54. Zamora Medina, Racio, Paloma del H. Sanchez Cobarro in Helena Martinez Martinez. 2017. The importance of the „strategic game” to frame the political discourse in Twitter during 2015 Spanish Regional Elections. *Communication & Society* 30 (3): 229–253.